

Panun pakinoita

OULUNSALO on viikonvaihteessa Pohjois-Pohjanmaan Nuorisoseurojen Liiton kulttuurikilpailujen keskuspaikkana. Nuorisoseuraväki ympäri Pohjois-Pohjanmaan lähettää sinne edustajansa yrittämään sanan mahdollista voittoa naapuripitäjän taitajasta, ihan Väinämöisen ja Joukahaisen tyyliin. Oulunsalon komea valitustalo on ennenkin ollut merkittävien kilpailujen keskuspaikkana ja onhan siellä tilaa ja talossa näköä ja kokoa.

Kun sattumalta äskettäin jouduin uusimaan tuttavuutta kunnianarvoisan vanhan Pietari Päivärinnan kanssa, josta muuten näyttää sunnuntain Oulun paikallislähetysessä olevan esittely, muistin taas Oulunsalon lukkarinpuustellin, jonka ohi jo kolmekymmentä vuotta olen kesäkaudet vaeltanut. Siinä puustellissa isännöi nimittäin ystävämmä Pietari Päivärintakin aikanaan. Itse kirjoittaa hän eräässä muistelmasaan¹⁾ Saloon tulosta näin: "Oulun-Salossa tuli lukkarinvirka avonaiseksi. Hain sitä, sain vaalisijan ja niin viranikin. Tuossa pienessä seurakunnassa ei ollut isompi palkka kuin Alavieskassakaan sijaisena ollessani, mutta siinä oli toki huoneet, joissa sai vapaasti asua, eikä tarvinnut maksaa vuokraa. Lukkarinvirkatalon maana Oulun-Salossa oli kruununtorppa, josta ei memnyt veroa paljon mitään. Kuitenkin oli siinä peltoa koko joukko ja niittyä hevoselle ja parille lehmälle. Kun hankimme itse heiniä lisäksi, pidimme neljä, viisi-kin lehmää. Itse kun teimme kaikki maatyömme, ei ollut menoja siinä suhteessa paljon olenkaan, ja kuitenkin saimme pelloista vuosittain noin viisikolmatta tynnyriä jyvät..."

Uusi lukkari tuli siis toimeen, mutta toimen mies hän olikin. Mierolla oli ollut aikanaan ja tiesi, minkälaista elämä saattoi olla. Mutta kun hänet jo 5-vuotiaana oli opetettu lukemaan, hän aina luki ahkerasti ja oppi ja kehittyi. Oulunsalossa hän jo oli mukana kouluakin perustamassa ja sen aloittaessa 1864 toimi hän sen ensimmäisenä opettajana. Oulunsalossa ollessaan Päivärinta oikeastaan kirjailijauransakin aloitti. Se tapahtui 1866. Päivärinta, joka oli tilannut avviisia, Oulun Wiikko-Sanomia, siitä pitäen, kun suin-

¹⁾ Elämäni varrelta. Julk. Suomalaisen Sanomalehtimiesliiton III albumissa Suomalainen v. 1912.

kin vain sai tilausmaksun irti, oli jo vuosia sitten siirtynyt lehtiavustajaksi ja kirjoitellut monenmoista Ylivieskan puolesta.

Myös Oulunsalosta käsin hän jatkoi Oulun Wiikko-Sanomien avustamista, mutta ei siinä kylin. Itse on hän kertonut parissakin muistelmasaanaan kerran kyntäessään tulleen ajatelleeksi, että hän voisi kirjoittaa laajemmankin kertomuksen. Hänen mieleensä oli juolahtanut taas kerran eräs kertomus Isonvihan ajoilta, joka oli kulkenut

suusta suuhun. Hevosien syöttöaikana hän jo rupesi sitä muistiin merkitsemään. Syystalvesta lähti lukkari Päivärinta käymään Oulussa. Hän kertoo menneensä tänne Ruotsista muuttaneen kirjanpainajan ja kauppiaan luo. Kysymyksessä oli Johan Bergdahl, joka 1862 oli liittynyt naimiskaupalla hankkimaansa kirjansitoomoon ja kirjakauppaan Kuopiosta ostetun kirjapainon.

Hauskasti kertoo Päivärinta tästä tapaamisesta, jonka seurauksena kirjanpainaja Bergdahl otti kustantaakseen Oulunsalon lukkarin pienen kertomuksen "Seurakunnan kosto" maksaan siitä tekijälle 30 markkaa painoarkilta.

Jauhokuli reessään etumaksuna ajeli lukkarimme Saloa kohti ja oli tyytyväinen, sillä kaikkihan tiedämme, että jo tuo vuosi 1866 oli huono vuosi ja vielä pahemman alkua.

Kaikki myös tiedämme sen seikan, että Päivärinta ei ole ollut Oulunsalon ainoa kirjailija. Jo ennen häntä oli seurakunnan kappalaisena vaikuttanut Juhana I. Johan Bäckwall, joka 1855 tuli Saloon kappalaiseksi, mutta siirtyi jo seuraavana vuonna Ouluun vastaavaan virkaan. 1876 Bäckwall etelässä vuosikymmenen palveltuaan palasi koulukaupunkiinsa rovastiksi. Hän oli sujuva runonkirjoittaja ja mm. Suomen Runotaren ainakin viimeistä edellisen painos sisältää vielä näytteen hänen runoistaan. Oulun Wiikko-Sanomia avusti hän ahkerasti ja toimi sen toimittajana 1854—65, siis myös Salosta käsin. Jokainenhan myös muistaa, että erikoisesti runoilija Niilo Mantereen nimi lähes viidenkymmenen vuoden aikana liittyi Oulunsalon nimeen.

Voisikohan ajatella, että tämä kaikki on vaikuttanut hedelmällisesti myös kansanilmien kirjallisiin harrastuksiin, joita Oulunsalossa, henkisessä mielessä yleensä karuksi arvostetussa, loppujen lopuksi on ilmennyt aika paljon. Keskipiiriltä käsin vaikutti koko pitäjän asioihin teräväpäinen Mikko Hakko, maanviljelijä ja tilapäisesti paljon muutakin, jonka kynänjälki — suorasanaainen niinkuin runokin — eräissä tapauksissa kohosi taideronouden tasalle. Nuorempaa polvea olivat Kylmäsen veljekset, jotka ovat kirjoitelleet runoa omin nimin jos nimimerkeinkin. Heistähän Antti-vainaa päättyi lehtemme toimitukseen, jossa ehti vaikuttaa monet vuodet.

Näyttää kuitenkin siltä, että Salolla pitää olla vakinaiset kirjailijansa. Välittömästi sotien jälkeen muutti Niementalon pikkupuolta asumaan raumalainen kirjailija Kaarlo Erho, josta sitten vuosien mittaan, mutkan, matkan Lumijoelle tosin tehtyään, on tullut oikein vakinainen salolainen. Hänhän se tällä hetkellä isännöi alussa mainittujen juhlien keskuspaikkaa, Valistustaloa. Eikä aikaakaan, niin muutti toiseen päähän pitäjää, Salonpäähän, kirjailija Vilho Sorvari. Tästä-

hän lehtemme "kirjailijakuvisaan" loppukesästä kertoikin. Tähän kun vielä lisään, että Kempeleenlahden rannalla parina-kolmena viimeisimpänä kesänä on tehty ahkeraa kirjallista työtä, onkin luettelo jokseenkin valmis. Siellä on nimittäin Muikusta kappaleen matkaa kirkolle päin, muuan idyllinen kesäpaikka, jossa kesälomiamaan on viettänyt entinen oululainen toimittaja Arvo Kippola. Elokuussa 1951 allekirjoitti hän siellä ensimmäisen herätyskirjaksi mainitun kirjansa "Vapautta yli rajaviivain" alkulauseen ja seuraavana kesänä siellä syntyi toinen samantapainen tilityskirjanen "Lätätkkö ja valtameri", molemmat etsijän, mutta myös kirjailijan käsialaa.

Tuuli käy Oulunsalon karuhkon niemen ylitse. Aina tuulee jostain. Se pitää ihmiset hereillä, ehkäpä sinne joutuvat kirjajuhmiset henkisestikin vireillä. Ja kun joskus sitten tyyntyy, suuri meri niin ihmeellisenä, että se taas vuorostaan antaa viirikkeitä.

Panun